

LISÄTIETOA JA AINEISTOA:

Liikenneturva, Sitratie 7, 00420 HELSINKI
Puh. 020 7282 300, fax 020 7282 303
www.liikenneturva.fi

Liikenneturvan aluetoimistot

Helsinki

Sitratie 7, 00420 HELSINKI
Puh. 020 7282 339
020 7282 326

Kouvola

Valtakatu 30 C 14, 45100 KOUVOLA
Puh. 020 7282 369

Lahden palvelupiste

Kulmakatu 3 C,
15140 LAHTI
Puh. 020 7282 366

Tampere

Polvikatu 2 E 25, 33100 TAMPERE
Puh. 020 7282 372
020 7282 373

Turku

Humalistonkatu 2b B 26, 20100 TURKU
Puh. 020 7282 362
020 7282 363

Jyväskylä

Kauppakatu 41 A 9, 40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. 020 7282 386
020 7282 387

Vaasa

Kauppapuistikko 16 B 46, 65100 VAASA
Puh. 020 7282 376

Mikkeli

Vuorikatu 5 A, 50100 MIKKELI
Puh. 020 7282 393

Kuopio

Tulliportinkatu 26 A 1, 70100 KUOPIO
Puh. 020 7282 396
0207282 397

Joensuu

Kirkkokatu 19 A 9, 80100 JOENSUU
Puh. 020 7282 390

Oulu

Torikatu 33 A 1, 90100 OULU
Puh. 020 7282 379
020 7282 380

Rovaniemi

Korkalonkatu 18, 96200 ROVANIEMI
Puh. 020 7282 383

Ikääntyneiden liikkuminen ja tienpito, Tiehallinnon selvityksiä 14/2002, Helsinki.
Liikenne- ja viestintäministeriö (2000), Liikenneturvallisuussuunnitelma vuosille 2001-2005, Helsinki.

IÄKKÄIDEN TURVALLISUUSTEESIT

TAVOITTEENA TURVALLINEN LIKKUMINEN JA HYVÄT LIKKUMISMAHDOLLISUUDET

Liikenneturva on kiteyttänyt kuusi periaatetta ikäihmisten liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Teesit on laadittu ohjenuoraksi Liikenneturvan, sen aluetoimistojen ja kouluttajien omaan toimintaan sekä yhteistyöhön eri osapuolten kanssa. Ne ovat kuitenkin toimivia periaatteita myös muiden tahojen tekemässä liikenneturvallisuustyössä.

Liikenteessä liikkujat vanhenevat

Lähitulevaisuudessa väestön ikääntyminen vaikuttaa merkittävästi koko yhteiskuntaan ja liikennejärjestelmään. Kun 1990-luvun lopulla joka seitsemäs suomalainen oli 65 vuotta täyttänyt tai sitä vanhempi, on vuonna 2025 jo joka neljäs ylittänyt tämän ikärajan. Maaseudulla ja pienissä kaupungeissa työikäinen väestö vähenee ja väestön keski-ikä nousee huomattavasti nopeammin kuin kasvukeskuksissa.

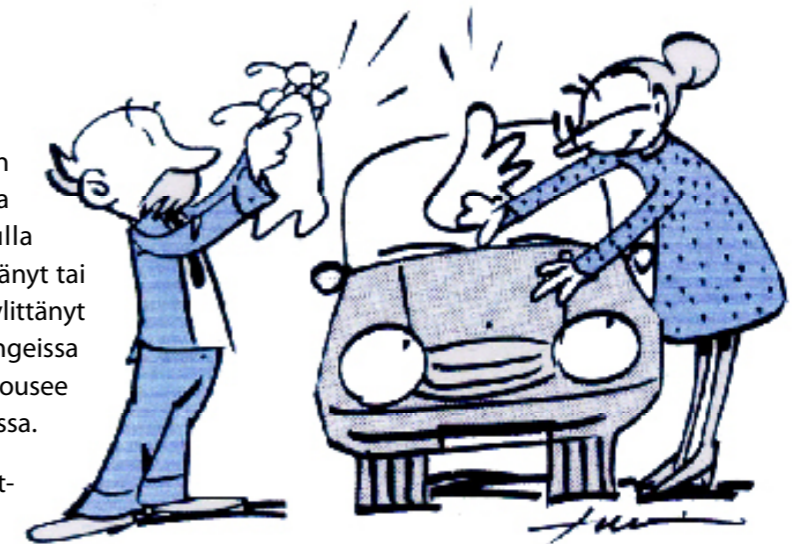
Väestön ikääntyessä yhteiskunnan on huolehdittava siitä, että ikäihmisillä on riittävästi liikkumismahdollisuuksia ja että heidän liikkumisensa on turvallista. Näin voidaan tukea heidän toimeliaisuuttaan ja säilyttää heidän elämänlaatunsa hyvänä.

Vaikka iäkkäät tulevaisuudessa ovat terveempiä ja aktiivisempia kuin nykyään, ovat yksilölliset erot edelleen suuria. Koska erityisesti 80 vuotta täytäneiden ja sitä vanhempien määrä kasvaa, lisääntyy todennäköisesti myös erilaisia toiminnallisia vaikeuksia omaavien ihmisten määrä. Toiminnalliset ongelmat puolestaan vaikuttavat myös liikkuvuuteen ja turvallisuuteen liikenteessä.

Terveysongelmista kärsivillä ikäihmisillä on usein ensin ongelmia jalankulkijoina, pyöräilijöinä ja julkisten liikennevälineiden käyttäjinä. Omalla autolla ajaminen ilman vaikeuksia on yleensä mahdollista pitempään. Auton käyttöön totuneet ikäihmiset haluavat yleensä jatkaa autoilua mahdollisimman pitkään. Tämän vuoksi väestön ikääntyessä iäkkäiden osuus ajokortillisista kasvaa voimakkaasti.

Visio elämän säilyttämisestä

Ikäihmisen keho on hauras ja haavoittuva. Tämän vuoksi jo kaatumisen saati onnettomuuteen joutuminen on

iäkkäälle kohtalokkaampaa kuin nuoremmille. Väestön ikääntyessä on tärkeää huolehtia siitä, että kaatumiset ja onnettomuudet vältetään.

Valtioneuvosto hyväksyi vuonna 2001 pitkän aikavälin liikenneturvallisuusvision, jonka mukaan tieliikennejärjestelmä on suunniteltava siten, ettei kenenkään tarvitse kuolla eikä loukkaantua vakavasti liikenteessä. Visio on kuva tulevaisuudesta, joka on ymmärrettävä toimintaa ohjaavana yleisenä periaatteena. Visio antaa arvoperustan ja ohjaa valintoja toimenpiteitä suunniteltaessa ja ratkaisuja tehtäessä.

Vision mukaiseen tavoitteeseen pyrkiminen ikääntyvässä yhteiskunnassa edellyttää ikäihmisten ominaisuuksien ja heidän elimistönsä haurauden huomioon ottamista kaikessa suunnittelussa ja käytännön toiminnassa. Tavoitteena tulee olla elinikäinen ja turvallinen liikkuvuus.

LIKENNETURVAN TEESIT

1. Iäkkäiden turvallista autoilua tuettava

Monille iäkkäille oma auto on joustavin ja haja-asutus-

alueilla usein myös ainoa vaihtoehto päästä liikkumaan. Niiden iäkkäiden autoilua, jotka voivat jatkaa ajamista turvallisesti, on tuettava.

Tietoa ikääntymisestä ja autoilusta sekä sairauksien ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn on oltava helposti saatavilla. Iäkkäille tulee olla tarjolla heille suunniteltua ja kohtuuhintaista jatkokoulutusta sekä ajoneuvoihin ja uusiin teknologisiin ratkaisuihin liittyvää käyttökoulutusta ja opastusta. Myös ajoneuvojen ja -varusteiden kehittämisessä on otettava iäkkäiden ominaisuudet huomioon. Ajokyvystään epävarmoille tulee tarjota arviointi- ja testauspalveluja.

Iäkkäille autoilijoille on tarjottava

- kurseja
- arviointi- ja testauspalveluja
- tietoa, ohjausta ja neuvontaa

2. Autottomille turvallisia ja esteettömiä vaihtoehtoja liikkumiseen

Liikkumismahdollisuuksien ei pidä olla yksin henkilöauton varassa. Kaikki ikäihmiset eivät kykene ajamaan tai halua ajaa omalla autolla. Tämän vuoksi on tärkeätä, että tarjolla on joukko- ja palveluliikennettä.

Joukkoliikenne on toimiva vaihtoehto kun yhteyksiä on riittävästi, kun pysäkit ovat lähellä ja niille pääsy on esteetöntä. Joukkoliikenteen käyttöä edistää se, että bussivuoroja on myös iltaisin ja viikonloppuisin, pysäkkivälit ovat riittävän lyhyet, pysäkit ja asemat ovat turvallisia, aikataulut helppolukuisia, bussien numerot ja matkakohde näkyvät selvästi, bussit tulevat ajallaan ja niihin nouseminen on vaivatonta. Koko matkaketjun kotiovelta pysäkillä, määränpään ja takaisin kotiin tulisi olla mahdollisimman esteetön ja turvallinen

Perinteisen joukkoliikenteen rinnalle tarvitaan myös joustavampia vaihtoehtoja, kuten palveluliikennettä, takseja ja kutsuohjattua joukkoliikennettä. Ne tarjoavat liikkumismahdollisuuden niillekin, joiden nousu tavalliseen bussiin ei enää onnistu, jotka tarvitsevat apuvälineekseen pyörätuolin tai rollaattorin ja jotka on haettava kyytiin kotiovelta asti.

Kaikki palvelujen käyttäjät, mutta erityisesti ikäihmiset, tarvitsevat selkeää tietoa tarjolla olevista kuljetuspalveluista: palvelumuotojen toiminnasta, aikatauluista, matkojen hinnoista sekä siitä, miten palveluja käytetään.

Hyvin toimiva ja esteetön julkinen liikenne palvelee kaikkia tienkäyttäjiä. Esimerkiksi kutsujärjestelmään pe-

rustuvassa julkisessa liikenteessä yhdistyvät ikäihmisten ja nuorten liikkumistarpeet.

Tavoitteena

- palvelutaso, joka takaa liikkumismahdollisuudet autottomillekin ja liikkumiseisteisille
- turvallinen, helppokäyttöinen ja esteetön joukkoliikenne
- perinteisen joukkoliikenteen rinnalla toimivat joustavammat kuljetusvaihtoehdot

3. Liikkumisympäristö suunniteltava heikompia ehdoilla

Liikkumisympäristö ei saa pakottaa iäkkäitä toimimaan omien mahdollisuuksiensa ääri rajoilla.

Heikoimpien tienkäyttäjien tietojen ja taitojen perusteella suunnitellussa liikenneympäristössä on kaikkien turvallinen liikkuminen mahdollista. Liikkumisympäristön tulee olla esteetön pyörätuolia, rollaattoria ja muita liikkumisen apuvälineitä käyttäville.

Ikääntymisen myötä ihminen tarvitsee aikaisempaa enemmän aikaa havaintojen- ja ratkaisujen tekoon sekä toimimiseen liikenteessä. Tämä tulee ottaa huomioon ajonopeuksien säätelyssä siten, että iäkkäät jalankulkijat, pyöräilijät ja autoilijat selviytyvät liikenteessä. Kaikille yhteinen ja riittävän alhainen nopeustaso antaa iäkkäille heidän tarvitsemansa ajan ja mahdollisuuden pysyä muun liikenteen rytmisissä.

Iäkkäiden liikkumismahdollisuudet ja turvallisuus paranevat kun

- ajoneuvoliikenteen nopeudet ovat riittävän alhaisia
- risteykset ovat selkeitä
- jalankulkijoiden tienilytyksiä helpotetaan
- huolehditaan liukkauden torjunnasta ja muusta talvikunnossapidosta
- penkkejä levähtämiseen on väylien varrella tarpeeksi

4. Ikäihmiset mukaan suunnitteluun

Palvelujen, liikkumisympäristöjen ja liikkumisvälineiden suunnittelussa on otettava ikäihmisten toiveet ja tarpeet huomioon. Koska iäkkäät tuntevat parhaiten omat liikkumistarpeensa ja liikkumisen ongelmat, tulisi heidät saada mukaan heitä itseään koskevien toimenpiteiden suunnitteluun. Ikäihmisiä voidaan myös kannustaa elin-

ympäristöjensä arviointiin ongelmakohtien löytämiseksi ja parannusehdotusten tekemiseksi viranomaisille.

Ikäihmisten asiantuntemus käyttöön – esimerkkejä

- ikäihmiset kokeilemaan tuotteita ja palveluja jo kehittämissä vaiheissa
- eläkeläisyhdistykset arvioimaan liikkumisympäristöjä
- vanhusneuvostot laatimaan vetoamuksia turvallisen ja esteetömän liikkumisympäristön puolesta
- vanhusneuvostot arvioimaan kuljetuspalvelujen laatua ja riittävyttä

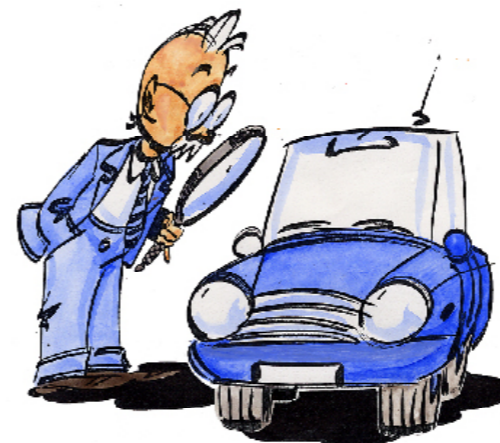
5. Tutkittu tieto ikäihmisistä käyttöön

Väärinkäsitykset iäkkäistä tielläliikkuja haittaavat heidän asemaansa liikenteessä. Iäkkäitä pidetään virheellisesti ongelmaryhmänä ja jopa muille tielläliikkuja vaarallisina. Näitä väärinkäsityksiä voidaan korjata ja asenneilmastoon vaikuttaa tuomalla esiin tutkimuksiin perustuvaa tietoa ikäihmisistä. Myös iäkkäitä tienkäyttäjiä koskevan päätöksenteon on pohjauduttava tutkittuun tietoon.

Huolehtimalla ikäihmisten liikkumismahdollisuuksista ja suvaitsemalla heidän osallisuutensa liikenteessä samalla edistetään heidän psyykkistä ja fyysistä terveyttään sekä kotona asumista. Tämä on väestön ikääntyessä niin eettisesti kuin kansantaloudellisestikin yhä merkittävämpi asia yhteiskunnassa.

On hyvä tietää, että

- ikäihmiset eivät ole ongelmaryhmä, vaan he ovat varovaisia ja turvallisuushakuisia liikenteessä
- iäkkäät autoilijat eivät ole vaarallisia muille tienkäyttäjille
- ikäihmisillä on samanlainen liikkumisoikeus kuin muillakin

- myös hitailla ja liikkumiseisteisillä on liikkumisoikeus

6. Ikäihmisten liikkumisen turvaamiseksi tarvitaan yhteistyötä

Kaikille sopivaa liikennejärjestelmää rakennetaan monen toimijan voimin. Turvallisen ja esteetömän liikkumisympäristön rakentaminen, iäkkäillekin sopivien kuljetuspalvelujen suunnittelu sekä koulutuksen ja informaation tarjoaminen ikäihmisille edellyttävät yhteistyötä.

Jo nykyisillä resursseilla on mahdollista päästä hyvään lopputulokseen, kun suunnittelu perustuu alusta alkaen eri osapuolten väliseen yhteistyöhön ja tehokkaaseen tiedonkulkuaan. Samalla laajennetaan näkökulmaa käsiteltävänä olevaan asiaan ja opitaan paremmin ymmärtämään kokonaisuutta.

Avaintoimijoita ovat kunnan eri toimialat, sosiaali- ja terveystoimi, sivistystoimi ja tekninen toimi sekä Tiehallinto. Hyviä yhteistyökumppaneita ovat lisäksi vanhus- ja vammaisneuvostot, kuntien liikenneturvallisuusryhmät, eläkeläis- ja veteraanijärjestöt, ajoterveyttä tutkivat lääkärin, poliisi, tutkinnon vastaanottajat ja Liikenneturva. Mukaan tarvitaan myös yrityksiä ja asukas-yhdistyksiä.

Avaintoimijoita ja yhteistyökumppaneita

- Tiehallinto
- kunnan eri toimialat: sosiaali- ja terveystoimi, sivistystoimi, tekninen toimi
- asukas-yhdistykset
- vanhus- ja vammaisneuvostot
- eläkeläis- ja veteraanijärjestöt
- kuntien liikenneturvallisuusryhmät
- ajoterveyttä tutkivat lääkärin
- tutkinnon vastaanottajat
- Liikenneturva
- yritykset

Lähteet:

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD) (2001) Ageing and Transport, Mobility Needs and Safety Issues, Paris.

European Conference of Ministers of Transport (CEMT) (2001), Consolidated Resolution No 2001/3 on Accessible Transport.

Liikenneministeriö, Liikenneturva, Auto- ja liikennetoimittajat ry (2000) Autoilu ikääntyvässä yhteiskunnassa, kongressijulkaisu, Helsinki.

Lehmuskoski, V., Rönkä, K., Wiik, M. ja Kallio, R. (2002)